

(The National Interest, 11.3.2010)

Амерички лидери су континуирано осујећени у напорима да Кину укључе у кампању наметања оштрих економских санкција најновијим потенцијалним нуклеарним пролифераторима: Северној Кореји и Ирану. У различитим етапама мултилатералних санкција усвојених у Савету безбедности УН, Пекинг се трудио да те мере одложи и ослаби одредбе које их дефинишу. Кинески званичници су се такође гласно жалили око једностраних америчких мера – толико да је Обамина администрација наводно тражила означавање “изузетака” за кинеске фирме у вези са законом који је тренутно у изради у америчком конгресу а који ће појачати санкције према компанијама које послују са Ираном.

Америчко стрпљење према ономе што амерички званичници зову опструктивизам слаби, а разнородне агенде прете да погоршају тензије које су ионако појачане због скорашње продаје америчког оружја Тајвану и других неслагања. Обамина администрација отворено покушава да подстакне Кину на већу кооперативност по питању санкција - нарочито према Ирану. За време сусрета у Пекингу у новембру 2009, председник Обама је наводно упозорио кинеског председника Ху Ђинтаоа да би уколико Кина настави да блокира садржајне санкције против те земље (Ирана), Израел могао да потакне кризу војном акцијом која би имала за циљ уништење иранског нуклеарног програма.

Неколико недеља кинеска влада је деловала пријемчивије по питању наметања нове рунде УН санкција. Али тај пролазни флерт са тврдом политиком је почео да бледи. И како ствари стоје, није видљива воља Пекинга да размотри појачавање прилично скромних санкција према Северној Кореји.

Американце све више иритира и збуњује кинески став у вези са проблемом нуклеарне пролиферације. Кина би требало да има довољно разлога да спречи Иран и Северну Кореју (нарочито ову последњу) у стицању нуклеарног оружја. Кина би требало да се забрине око развоја севернокорејског арсенала који је на њеном кућном прагу и можда

подстицања трке у наоружању у североисточној Азији. То је посебно тачно због тога што би нуклеарна Северна Кореја могла натерати дугогодишњег кинеског ривала Јапан да као одговор на то изгради сопствени механизам одвраћања.

Па зашто је онда Пекинг тако неодлучан у наметању јаких санкција овим двама земљама?

Разлози су најочљивији и разумљиви на примеру Северне Кореје. Мада би одржавање ненуклеарног статуса на Корејском полуострву могло да буде озбиљан циљ Кине, он није и најважнији. Приоритет Кине је да сачува Северну Кореју као тампон зону од америчке сфере утицаја у североисточној Азији.

Како економија Северне Кореје слаби, Кина је забринута због могућег урушавања режима, исто као што је било са Источном Немачком 1989. Такав развој би довео до изненадне опасности на кинеској граници у виду уједињења две Кореје у једну која би била повезана са САД, вероватно са континуираним присуством америчких војних база. Севернокорејски крах би сигурно довео до таласа избеглица у Кину.

Важност одржавања Северне Кореје у животу препознаје се у ограниченом притиску који је Пекинг спреман да примени на Пјонгјанг. У теорији, Кина би могла да искористи своју економску снагу (као главни извор енергије, хране и друге виталне робе за Северну Кореју) да подстакне режим Ким Џонг-ила да замрзне нуклеарни програм. Међутим, реално гледано, Пекинг се плаши могућих последица примене те моћи.

Невољност Кине да притисне Иран је мало теже објаснити. Али кључни разлог је да је Пекинг однеговао блиске везе са Техераном, и захваљујући Ирану обезбедио значајне количине нафте за своје рапидно растуће апетите. Будући да би било какав нуклеарни проблем који би Иран могао да уприличи био сувише далеко од кинеског тла – а био би усмерен према Америци и њеним савезницима, кинески лидери виде мало користи а значајну штету у прикључивању делотворним санкцијама против режима у Техерану.

Коначно, кинеска влада је забринута због преседана који систем оштрих санкција против Ирана или Северне Кореје може да изазове. Нема сумње, кинески политичари су на максималном опрезу у вези са могућим последицама међународних преседана по било

којој теми.

То је разлог зашто је Пекинг био без ентузијазма када је, на пример, требало у Савету безбедности одобрити НАТО ратове на Балкану за време деведесетих, или поводом потоње одлуке да се Косову призна независност. Кинески званичници су се плашили да би било који преседан у овом правцу могао једном бити употребљен на случају Тајвана или кинеских немирних подручја Тибета или Ксинјанга. Исто тако, Пекинг је био узнемирен због разлога коришћених за америчко вођење инвазије и окупацију Ирака, и преседана који тај рат може да изнедри.

У случају економских санкција, Пекинг брине да би критика кинеског међународног понашања могла једном да се манифестује сличним мерама против кинеских фирми. Та брига може бити преувеличана или потпуно неоправдана, али она код кинеских званичника не чини зебњу мање реалном, с обзиром на њихово уверење да постоје западне политичке фракције које траже било какав изговор да обуздају земљу у растућој политичкој и економској моћи.

Било који од ових фактора вероватно би био довољан да Кина задржи уздржан став када су у питању позиви на увођење оштријих санкција према Ирану и Северној Кореји. Њихова комбинација практично гарантује да ће званичници САД и у будућности бити разочарани у надама за већом кооперативношћу Пекинга по питању двојне нуклеарне кризе. Кинески лидери се неће упустити у отворено супротстављање с обзиром на то да би тиме ризиковали да нашkode једном виталном односу своје земље, а то је однос са Америком. Али можемо очекивати даље мрцварење по питању санкција, у комбинацији са интензивним напорима ка ублажавању свих додатних мера које би могле бити наметнуте у крајњој инстанци.

Тед Гален Карпенгер је потпредседник студија одбране и спољне политике на Кејто институту, уредник у *The National Interest*-у и аутор осам књига о међународним пословима, укључујући *Паметна сила: Ка мудрој спољној политици за Америку* (2008).

(Превод: Василије Д. Мишковић)